

Toolbox & Richtlijnen voor
Archief- & Collectiezorg
in de Kunstensector

TRACKS-ONTMOETINGSMOMENT OMTRENT ARCHIEF- EN COLLECTIEZORG

3. ULTIMA VEZ EN VIAA

BRONKS - 23 JUNI 2015

AUTEUR: SANNE VAN BELLINGEN (PACKED VZW)

AUGUSTUS 2015

PACKED VZW

DELAUNOYSTRAAT 58 BUS 23, 1080 BRUSSEL

++32 (0)2 217 14 05

www.packed.be

www.projecttracks.be

PACKED

Expertisecentrum Digitaal Erfgoed

Vlaanderen
verbeelding werkt

3. RONDE Tafelgesprek met Jeroen Goffings (Ultima Vez) en Noortje Verbeke (VIAA)

Moderator: Bart Magnus (Kunstenpunt)

www.ultimavez.com

www.viaa.be

Ultima Vez

“We zien onszelf als een goede leerling, maar wel één nog met veel werkpunten.”

Ultima Vez, het gezelschap rond choreograaf Wim Vandekeybus, reageerde aanvankelijk terughoudend op de vraag om een bijdrage aan deze ontmoetingsdag te leveren over de digitalisering van hun audiovisueel materiaal. Men had schrik om naar voor geschoven te worden als een voorbeeld.

Ultima Vez bestaat volgend jaar dertig jaar. In 2009 startte Lut Vandekeybus, zus van Wim Vandekeybus, met de digitalisering van het audiovisueel materiaal. Het idee was om het creatieproces van de voorstelling *nieuw Zwart* te filmen en als rode draad te gebruiken in een documentaire over de geschiedenis van het gezelschap. Op dat moment was er nog geen organisatie zoals PACKED vzw die advies geeft omtrent het audiovisueel archief van de podiumkunsten. Pas nu, in 2015, is de documentaire in haar eindfase. Dit komt voornamelijk door de grote hoeveelheid werk en door de digitalisering van al het materiaal.

Onlangs kwam de vraag voor de inventarisatie van het audiovisueel materiaal van de podiumkunsten.¹ Ultima Vez stelde zich daarbij de vraag of het hele digitaliseringsproces moet worden herdaan? Ook andere vragen doken op. Ultima Vez weet niet wat de normen of standaarden zijn voor een duurzame digitalisering en of de manier waarop het nu gedaan is hieraan voldoet. Het is dus niet duidelijk of het gedigitaliseerde materiaal voor bewaring op lange termijn geschikt is en of het bruikbaar zal zijn voor ontsluiting.

Samen met PACKED vzw werd het audiovisuele archief geïnventariseerd. Het bevat ongeveer 2.250 dragers, met een overeenkomstig aantal uren. Ultima Vez houdt het gedigitaliseerde materiaal voor de documentaire gescheiden van het materiaal dat voor lange termijn bewaard moet worden bewaard. Men wenst met VIAA samen te werken zodat de digitalisering voldoende kwalitatief gebeurt.

VIAA

“Digitaliseren is meer dan een bestand digitaal hebben.”

VIAA is het Vlaams Instituut voor Archivering. VIAA werd eind 2012 opgericht door de Vlaamse regering om de achterstand met betrekking tot de digitalisering van audiovisueel erfgoed weg te werken. Die achterstand drukt zich uit in de hoeveelheden audiovisueel erfgoed die zich in kartonnen dozen bevinden verspreid over Vlaanderen en Brussel. Meestal hebben de eigenaars niet de geschikte afspeelapparatuur, en men weet dan ook vaak niet wat er op de verschillende dragers staat. Er werd

¹ Zie voor het verslag en de stand van zaken m.b.t. de inventarisatie:
<http://www.projecttracks.be/nl/nieuws/intern/item/inventarisatie-van-audiovisuele-en-digitale-archieven-in-de-podiumkunstensector-stand-van-zaken>

gestart met een inventarisatie van het audiovisueel materiaal bij de instellingen die worden gesubsidieerde op basis van het Cultureel-erfgoeddecreet. Dit leverde een totaal op van ongeveer 600.000 dragers. Dit jaar werd dit aangevuld met audiovisueel materiaal uit de stadsarchieven en de Vlaamse instellingen die als archief, museum of erfgoedbibliotheek erkend zijn.

VIAA bevindt zich momenteel in een onzekere situatie. Er is nog geen duidelijkheid over haar financiering na 2015. Als voorbereiding maakt VIAA deze zomer een actieplan op voor de volgende beleidsperiode. Hierin wordt ook de inventaris van het audiovisueel archiefmateriaal uit de podiumkunsten opgenomen.

VIAA besteedt de digitalisering uit aan service providers of digitaliseringslabo's, en draagt alle kosten. In ruil voor de digitalisering vraagt VIAA om, tot zover de rechten dit toelaten, het gedigitaliseerde materiaal open te stellen voor onderwijs, onderzoek en het publiek via openbare bibliotheken. Het materiaal blijft na de digitalisering eigendom van de organisatie die het audiovisuele materiaal aanlevert. Elke organisatie kan steeds de eigen bestanden raadplegen. VIAA bewaart drie kopieën, waarvan twee op taperobot en één offline. VIAA verzekert de duurzame bewaring op lange termijn door o.a. de ondersteuning van de gebruikte digitale formaten te volgen.

VRAGEN & OPMERKINGEN

“Als we op dat moment hadden geweten wat we nu weten en waar we nu staan, hadden we het helemaal anders aangepakt”. Jeroen Goffings, Ultima Vez

- Moet het aanleveren van het materiaal aan VIAA steeds via Kunstenpunt gaan?
Dit moet nog bekeken worden voor de nieuwe beleidsperiode. Het is een mogelijk model dat Kunstenpunt de tussenorganisatie is, ook als aanspreekpunt voor kunstorganisaties.
- Komt er een online databank van het gedigitaliseerde materiaal?
Het gedigitaliseerde materiaal wordt enkel voor de drie vermelde doelgroepen opengesteld. Momenteel lopen er nog onderzoekstrajecten om te kijken hoe de ontsluiting verder kan verlopen.
- Wat is de eerste nood van Ultima Vez wanneer een nieuwe digitalisering zou opgestart worden?
Ultima Vez is misschien te vroeg gestart met de digitalisering. Het voordeel van deze digitalisering is echter dat er een logboek gemaakt is van elke tape door iemand die het werk kent. Het logboek bevat gegevens over wat staat er op de tape staat en aanvullende opmerkingen. Deze informatie zit nu in een Excel-rekenblad. In de praktijk is vaak eerst een digitalisering nodig om te weten wat er op de tapes staat.
- Moest de documentaire er niet geweest zijn, zou er dan ook gedigitaliseerd zijn?
Ultima Vez stelt dat de vraag naar de documentaire ideaal een paar jaren later gesteld zou zijn zodat er meer kennis en expertise i.v.m. digitalisering kon gehaald worden bij de erfgoedsector. Maar er zou nog steeds gedigitaliseerd zijn.
- Brussel behoort ons toe (BBOT) bewaart geluid en verhalen uit Brussel. Zij hebben een online databank met audio-opnames. Hebben zij aandacht voor duurzame bestandsformaten?

De bestanden zijn opgenomen met een recorder waarna ze online en op cd-r geplaatst worden. Een aantal harde schijven dienen als back-up. Er is geen kennis over digitale formaten. De cd-r's vormen het archief. Cd's, en vooral cd-r's, hebben echter een eindige levensduur. VIAA startte een traject om de informatie op deze dragers te migreren.

- In hoeverre wijkt de manier waarop Ultima Vez heeft gedigitaliseerd af van de eisen die VIAA stelt?

Ultima Vez heeft hierop geen precies zicht. Wel werd er gedigitaliseerd naar een kwaliteit die door hen zelf als de hoogst mogelijke werd geacht. Nu moeten de mogelijkheden met betrekking tot duurzame bewaring en ontsluiting worden onderzocht. Momenteel vereist de opslag van de digitale bestanden van Ultima Vez 35 TB, en de back-up hiernaast dus ook.

- Wat wil Ultima Vez doen met het gedigitaliseerde materiaal? Wordt het archiefmateriaal ook gebruikt voor heruitvoeringen van ouder werk?

De rechten kunnen een probleem vormen voor ontsluiting. De rechten op al het materiaal zijn niet altijd in het bezit van Ultima Vez zelf, maar ook van bv. muzikanten. Binnenshuis kan het materiaal ontsloten worden; geïnteresseerden kunnen intern het materiaal bekijken. De volgende stap voor ontsluiting kan later bekeken worden. Volgend jaar wordt een voorstelling uit 1999 herhaald. Alles wat hieromtrent bewaard is, wordt opnieuw bekeken.

- Hoe gaat VIAA om met rechten?

Met betrekking tot de drie vermelde doelgroepen bestaan er uitzonderingen in de Auteurswet. De content partners hebben een beter zicht op de rechtenstatus van het materiaal. De rechten kunnen, indien mogelijk, al geklaard worden. Idealiter is men zich bewust dat het klaren van de rechten best reeds gebeurt op het moment van de creatie zelf.

- Opmerking van Noortje Verbeke (VIAA) omtrent formaten en kwaliteit:

Er is een verschil tussen digitaliseren om het materiaal te kunnen ontsluiten, het op een website te plaatsen of om het zelf te bekijken en digitaliseren om het materiaal duurzaam te bewaren. De bestanden die op een dvd staan zijn vaak lossy gecomprimeerde bestanden omdat ze relatief klein moeten zijn. Veel informatie is dan reeds verloren gegaan. VIAA creëert een digitaal bestand, een archiefmaster, dat zoveel mogelijk informatie bevat en dat louter bestemd is voor bewaring en niet voor gebruik. Van deze archiefmaster wordt een kleiner, afgeleid bestand gemaakt, waar wel mee gewerkt kan worden. De archiefmaster kan beschouwd worden als substituut van het analoge origineel. Niet alle digitale bestanden zijn geschikt voor langetermijnbewaring. Duurzaamheid heeft echter niet alleen te maken met de hoeveelheid informatie in het bestand, maar ook met eigenschappen van het gebruikte bestandsformaat en codec(s).

- Vraag Bart Magnus (Kunstenpunt): De subsidievoorwaarde uit het Kunstendecreet wordt ingevuld op TRACKS. Worden TRACKS-richtlijnen bekeken als mogelijke opties die je krijgt om aan de slag te gaan of lijken ze te zwaar om te realiseren?

Het is belangrijk dat je als organisatie prioriteiten stelt. De subsidievoorwaarde kan een stimulans zijn om aan de slag te gaan. Je moet vooral op maat van je eigen organisatie werken, niet alle organisaties

moeten en kunnen immers hetzelfde doen. Zet een stappenplan op voor jezelf en werk dit uit op je eigen ritme.

Ultima Vez werkt voor de digitale opslag en bewaring samen met de andere organisaties met wie ze de huisvesting deelt. De digitale infrastructuur wordt gedeeld: één server, één back-up. Doordat Ultima Vez en vier andere organisaties de infrastructuur delen is dit kostenbesparend voor elk van hen. Er zijn ook andere laagdrempelige manieren om samen te werken, bv. door back-ups uit te wisselen met een bevriende organisatie. Zo heb je twee back-ups op twee verschillende plaatsen. VIAA kan kostenefficiënt werken door de schaalvergroting. Voor de digitalisering van veel dragers kan een bulkprijs worden verkregen. Daarnaast wordt knowhow in verband met digitalisering centraal verzameld en als dienst aangeboden. Zo hoeft niet iedereen zelf deze knowhow op te bouwen.

- Is er voor VIAA een andere aanpak nodig voor het bewaren van materiaal uit de kunstensector? Het audiovisueel materiaal uit de kunstensector verschilt niet van dat uit andere sectoren. Over de bewaring van digitale bestanden kan ook PACKED vzw adviseren. VIAA zou voor diverse sectoren de rol van e-depot kunnen vervullen, maar dit is afhankelijk van het toekomstig beleid en de budgetten.

- Hoe werkt de ontsluiting naar onderwijs toe?

Vorig jaar werd [Testbeeld](#) gelanceerd, een platform waar leerkrachten nu al filmpjes op kunnen raadplegen. Momenteel staat op Testbeeld voornamelijk VRT-materiaal.

- Wat gebeurt er met de analoge dragers na digitalisering?

Deze vraag is nog niet beantwoord. Hierbij spelen verschillende aspecten, zoals bv. het type drager. Het is bovenal een persoonlijke keuze die samenhangt met het beleid van de eigen organisatie. Alle audiovisuele dragers van bv. AMVB worden door VIAA gedigitaliseerd. Vooral het bijeenzoeken en registreren / inventariseren van het materiaal is tijdrovend. Wanneer alles vertrekt om gedigitaliseerd te worden, valt er bij de content partners een last van hun schouders: ze weten dat de digitalisering goed zal gebeuren. Wanneer de dragers nadien terugkomen, stelt zich de vraag wat ermee te doen, maar dat is een keuze elke organisatie zelf moet maken.

De keuze tussen wat je moet bewaren of afstoten is altijd een keuze die je zelf moet maken en is voor iedereen anders. Een selectie kan afhankelijk zijn van de leeftijd van je organisatie. Hoe ouder je organisatie is, hoe moeilijker het soms is om te selecteren. In Vlaanderen is er geen selectie- en waarderingskader voor de kunstensector, los van de vraag of dit wenselijk zou zijn. Wat nu interessant is, is dat misschien later niet, of omgekeerd. Archiveren gaat ook over selectie en keuzes maken. Deze keuzes zijn ook afhankelijk met welke bril je naar het materiaal kijkt: publieksgericht, historisch, technisch, ...

- Wat verwacht VIAA van de content partners?

Alle dragers moeten geregistreerd worden in een online databank. Elke tape krijgt een barcode. Het materiaal voor de aanmaak van de barcode wordt aangeleverd door VIAA. Een aantal kenmerken moeten in de databank genoteerd worden, bv. de titel van het werk, het merk en type van de drager. Dit is het begin van een inventaris. De gegevens die de organisaties moeten invoeren zijn zowel inhoudelijk als technisch. De waardering van de inhoud moet door de organisatie gebeuren.

- Wat gebeurt er met het archief van de Vlaamse Gemeenschap zelf? Wat wordt er hier bijgehouden?

De administratie moet zich houden aan de Archiefwet. Het archief moet op een duurzame manier worden bewaard, met de nodige metadata en gecentraliseerd. De Vlaamse overheid is hierin zowel een goede als slechte leerling. In theorie blijft er veel bewaard. Er zijn ook delen geschoond. Men volgt de richtlijnen van het Rijksarchief.